

מאמר ב

להשתנות בפנימיות, ולא רק בסימון המטלות שברשימה.

יש סיפור על השפת אמת זי"ע, שלא הדפיסו אותו בתולדותיו - ובצדק, כי זה לא סיפור שניתן לקרותו ללא לימוד והסבר, אך מכיון שהסיפור נמסר לנו, צריכים לספרו ולהסבירו כדי שנלמד ממנו התעוררות ודרכי העבודה. בתחילת הנהגתו של השפת אמת זי"ע הביא לו המשמש תרגול לכפרות, אמר השפת אמת זי"ע שאינו עושה כפרות, שאל המשמש שהרי זקיננו החידושי הרי"מ זי"ע היה עושה כפרות, אמר השפת אמת: דער זיידע איז געווען א פרומער [שהרי כפרות הוא מנהג, והספרדים הנוהגים כשיטת בית יוסף אין עושים]. שאלו המשמש הרי הרבי ר' העניך זי"ע גם עשה, אמר השפת אמת: סוף ימיו איז ער אויך געווארען א פרומער. שאלוהו הרי הרבי מקאצק זי"ע גם עשה - והשפת אמת זי"ע שהיה קאצקער חסיד, וקנה קניני נפש בקאצק בהיותו שם בילדותו, שאל: וויא, אין טאמאשוב אדער אין קאצק, שהרי בקאצק היתה החריפות מעט פחות מראשית הנהגתו בטאמאשוב, כשאמרו לו שגם בטאמאשוב עשה כן, אמר השפת אמת זי"ע ברענג די הינדעל, וערך כפרות.

העובדא לא נמסרה לנו כדי לחקוקה באי עשיית כפרות, וגם קשה לדעת בבירור מה היתה כוונתו הק' של השפת אמת זי"ע, האם אכן מתחילה סבר בכלל לא לעשות כפרות, או שהוא רצה ללמדם

עומדים אנו בעשרת ימי תשובה, ויש להתבונן איפה אנו עומדים והיכן אנו אווזים, כי האדם עלול לחשוב ולהרגיש שיש לו רשימה של משימות שעליו לסדר בימים אלו, וכעין רשימה של דברים לסדר ולקנות לכבוד יו"ט שמסמנים כל דבר שכבר עשו, כך יש רשימה שאנו מסמנים לעצמנו מה כבר עשינו: חודש אלול כבר עבר ואמרנו תהלים פעמיים, אמרנו סליחות - והשנה ניתוסף לנו זכות שאמרנו סליחות יותר מהרגיל, למשך עשרה ימים, ראש השנה - שמענו שופר ואמרנו תשליך, צמנו בצום גדליה, והנה הולכים לעשות כפרות, ונצום ביום כיפור, וב"ה מתקדמים היטב ברשימת המשימות.

אבל במחילה מכבוד הציבור, זו הרגשה ומבט מוטעה, ומשל למה הדבר דומה, לילד שהיה מאוד מפוזר ובכל לילה היה מניח כל אחד מחפציו במקום אחר, ובכל בוקר היה צריך לחפש בגדיו ושאר חפציו, עד שיום אחד החליט שבלילה ירשום על דף היכן הניח כל דבר, ואכן בבוקר מצא כל דבר על מקומו - כפי שהיה רשום, אבל התעוררה אצלו השאלה: איפה אני בעצמי?! כי הוא עצמו לא היה רשום בדף, ואת עצמו הוא לא מצא. כך אנחנו, אנו עושים את כל הרשימה של המצוות והמנהגים הטובים כפי המופיע ברשימה, אבל בלב כולנו צריכה להתעורר צעקה פנימית: איפה אנחנו?! שהרי אנחנו צריכים לשוב בתשובה, אנחנו צריכים

כביכול הטיל כעסו בדיבור, ובזה ניחם מלעשות הרעה. ולכן הפעולה החיצונית של סיבוב התרנגול אין די בה - כי זה אף יכול לגרום לאדם להסתפק בזה ולפגום בעבודת הלב, אלא יחד עמה צריך להתמקד בעיקר, במרדות אחת בלבד שהיא היא הפועלת את התשובה, להתעורר ולהכיר אני הוא שחטאתי ואני הוא שצריך לשוב בתשובה. והלימוד בעבורנו, לא להמנע ממנהג ישראל של כפרות, אלא לזכור אז - ובכל עת בעשיית, את חובת היום העיקרית.

ובן יש ללמוד מסיפור בן ימינו, פעם ניגש בחור להרה"ח רבי אברהם פרידמן ז"ל בעשרת ימי תשובה, ואמר לו שהוא דיבר בין התקיעות, שאלו רבי אברהם ז"ל האם זה לך פעם ראשונה שנכשלת בכך, וסבר הבחור שהתכוון לדעת מה הקנס שעליו לקבל על עצמו - דבב' פעמים קנסינן ליה טפי דלא הוי כ"כ שוגג, והשיב שזו לו פעם ראשונה, אמר לו רבי אברהם ז"ל 'תתרגל'. והנה רבי אברהם ז"ל לא דיבר בתקיעות, ולא התכוון לזלזל ח"ו בהלכה. אלא התכוון ללמדו בינה, שעליו לבחון את עצמו האם זה מציק לך עד כדי לשאול - ואילו מלבד זאת כל שאר מעשיך בסדר? ואם לא היית מדבר בתקיעות - היתה רוחך שוקטת?! ומה עם כל הבוץ והשפלות שהנך בו?! וללמוד מה עיקר ומה טפל היה אחד היסודות אצל חסידים האמיתיים. על כל אחד לדעת ולהפנים, מה צריך לצבוט אותך בימי התשובה, מה צריך להציק לך בעשרת ימי תשובה, לא להשקוט מצפונך בעשיית פעולות

בינה - מה שניתן ללמוד מהעובדא. וחלילה לנו ללמוד מזה, שאדם יכול לומר איך בין נישט קיין פרומער, ואסמוך על הקשרים הפחות מדקדקים וכדומה, ודי לי בגן עדן הניתן לאלו שאינם פרומער'ס, חס ושלום, לא זו היתה כוונתו הק', כי על הלכות אין צריך לומר שצריך לדקדק, וגם על מנהגים וכדומה - האדם צריך לרצות להיות פרום ולדקדק במצוות כמה שיותר, ויש כמה וכמה סיפורים על דקדוק השפת אמת זי"ע בהלכה, ולדוגמא כשהקילו על קטן מנכדיו בן י"ב שנים שלא לצום ביוהכ"פ, הרעיש מאוד על זה, ועוד רבים. והרי אם אנו לא נעשה כפרות - בזמן הזה נפנה לענייני חולין, לקרוא עיתון או לדבר לשון הרע חלילה, ואם כך בוודאי עדיף לעשות כפרות מבחינה זו בלבד - שבאותו זמן אינו חוטא, אלא השפת אמת זי"ע לרוב היותו איש אמת, והיה טרוד בעיקר השאלה של: איפה אני?! ולפעמים כשאדם עושה פעולות מעשיות זה מוריד מההתעוררות הפנימית, משכיח ממנו את העיקר, שכבר לא ישאל את עצמו היכן אני?!

ועל דרך מש"כ האלשיך הק' (בראשית ו, ט) על הפסוק (כי תשא לב, יד) 'וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו', כי דרך אב רחמן כי יחרה אפו על בנו, ועד אשר לא הוציא בשפתיו דברי כעסו, לבו כאש בוער, אך בשעת כעסו מפליג בדברים ואומר הנה אהרוג ואשמיד ואאבד, וכיוצא בדברים קשים [וכדאיחא בגמרא (שבועות מו.) עבד איניש דגזים ולא עבד], ועל ידי כן שככה חמתו כאילו כבר עשהו, וזהו 'וינחם ה' על הרעה' במה ש'דבר לעשות לעמו', כי

היובל שנים שלך, עברה שנה - ותראה מה עשית עם הימים, זה צריך להגחיל בפנימיות האדם.

חיצוניות, אלא איפה אתה?! כמה שבת אל ה' בפנימיות הלב, דאס דארף באדערען דער מענטש^א.

יעזור השי"ת שנוכל לתקן את עצמינו, וכלשון ההפטורה דשבת תשובה: קחו עמכם דברים ושובו אל ה', כי אמנם כל הדברים טובים מאוד, אבל קחו אותם עמכם - תביאו את עצמכם אל ה', ושנוזה לשוב אל ה', מ'זאל קענען מאכען א אמת'ע תשובה א רעכטיגע תשובה, און עס זאל נתקבל ווערען ברחמים וברצון.

וון היתה כוונת השפת אמת זי"ע, לא להיתפס לחיצוניות המעשים ולהפכם לעיקר, אלא תתמקד בשאלת השאלות מה אתך?! בהרגשה ותחושה זו צריכים לגשת לתשובה, עס דארף באדערען די רעכטיגע זאכען, שיציק ויפריע לאדם חשבון הנפש פשוט ואמיתי: עברו עלי כך וכך שנים - מה פעלתי בהם, תתבונן מה עשית עם

^א. וז"ל הספר חסידים (סי' תקצג) 'אחד חטא בעבירות גדולות, ובא לפני החכם ושאל לו במה יתכפר עון קטן, ולא רצה להורות לו, אמרו לו למה לא תתן לו כפרה, אמר על החמורות אינו שואל, אלא על הקלות, לכך לא אתן לו כפרה'.

והחתם סופר (פר' בראשית) פירש הפסוק (בראשית ג, טו) 'הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב', עבירות שאדם דש בעקביו הם מזיקים לאדם יותר ביום הכיפורים כשרוצה לשופ ראש, כי מדרך בני אדם לעבור עבירות גדולות ונעשים להם כהיתר, וכשבאה עליהם צרה או דבר מה ומתעוררים לשוב, אזי אינם זוכרים עוונות ההמה רק חושבים עבירות קטנות ההמה, שאינם רק מנהג חסידות בעלמא, ותולים בזה כל הרעות והצרות, ועי"ז נמנעו מלשוב נמצא שהוא ישופנו עקב. ומ"ש חז"ל (ברכות יב:) כל העובר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו כל עוונותיו, זהו דוקא כשהוא נותן על לבו שעל עבירה פלוני בא לו כן, אז מתכפר, אבל כשמפנה לבו לדברים קטנים לומר על שלא לבשתי לבנים בשבת כחסידים בא לו כן, אזי אינו מתכפר. וזהו 'שובו על עקב בשתם' (תהלים ע, ד) - שהם יטעו ויאמרו על עבירות שאדם דש בעקביו בא להם זאת הבושה, כדי שלא יתכפרו הגדולות. עי"ש כה"ע. ובתורת משה הוסיף דהטעם שהיצה"ר מפתה לגדול שבחוטאים גם לעבירות קטנות, כדי שכאשר ישים לבו לשוב - ישוב על הקטנים ולא על העיקר, עי"ש.

וכן כתב בדרשות (ח"ג עמ' לח) הגה בפגעים הרעות לא נתנו לבם לעקור עי"ז ממחשבתם, כי אם לעשות מעשי חסידות של שטות, ולומר 'על כי אין אלקי בקרבי' פי' על שלא חשבתי ה' במחשבתי תמיד 'מצאוני הרעות האלה', שלא אמרתי פרק שירה בכל יום, ובאמת אינו כן 'כי אנכי הסתר אסתיר פני על וגו' כי פנה אל אלהים אחרים', ולא על מגיעת מעשה הטוב. עי"ש.